

30 Ocak 2016'da Aljazeera Turk'te yayınlanan görüş yazısının tam metnidir.

Üniversite eğitimi neye dönüşecek?

Erhan Erkut

Tüm kurumlar hızla evrilirken, en eski kurumlardan biri olan üniversitelerin de değişimin gücünden etkilenmemesi mümkün değil. Milyar dolarlık bütçeleri, binlerce çalışanı, on binlerce öğrencisi, içinde yurtlar, spor merkezleri, sosyalleşme alanları barındıran küçük şehirleri ve birbiriyle genellikle çelişen 3 farklı çalışma alanları (araştırma, eğitim, hizmet) olan günümüzün üniversite yapıları sürdürülebilir değil.

Bu devasa operasyonları tehdit eden güçler var. Bunlar, gelişmiş ülkelerdeki genç nüfusun azalıyor olması, maliyetlerin aşırı yüksek olması (ABD'de öğrenci borçlanması 1 trilyon doları aştı) ve mezunların iş dünyasının beklediği formasyona ulaşamamaları olarak özetlenebilir.

Yüksek maliyet ve düşük kalite, azalan talep ile birleşince değişim kaçınılmaz hale geliyor. Eğitime ciddi etkisi olan teknolojinin hızlı gelişimi, farklı eğitim modellerini mümkün kılıyor. Teknoloji, sürdürülebilir olmayan üniversite yapısını altüst etme potansiyeline sahip. Önümüzdeki 20 yılda yükseköğretimde birçok değişim olacak hatta bunların bazılarını deneyimlemeye başladık bile.

Peki bu konuda dünya nereye gidiyor? Üniversiteler nasıl değişmeli?

İçerik yerine yetkinliklere daha fazla vurgu

Artan yaşam süresi beklentisi ve çöken sosyal güvenlik sistemleri nedeniyle, üniversiteye bu yıl başlayacak bir gencin profesyonel yaşamının 50 yıl civarında olacağını öngörüyorum. Bu süre içinde 15-20 defa iş değiştirecek ve aldığı diplomanın raf ömrü sadece 5 yıl olacak. Dolayısıyla tüm eğitim sisteminin içerik vurgusunu hafifletip, yetkinliklere ağırlık vermesi ve öğrencilere hızlı değişime ayak uydurabilmelerini sağlayacak becerileri kazandırması önemli.

Bir diğer konu ise, üniversitelerin gerçek hayat ile yeteri kadar iç içe olmaması. Oysa hem iş dünyası hem de öğrenciler gerçek yaşama daha yakın bir eğitim istiyor. Üniversitelerde staj ve projelere daha fazla vurgu yapılacak ve çalışma yaşamı ile eğitimi harmanlayan "co-op" programlarının sayıları artacaktır. İş dünyası ile üniversitelerin işbirliğiyle hazırlanan mesleki eğitim programları, iş dünyasının ihtiyaçlarına etkin çözümler getirebilir.

Küreselleşen dünyada uluslararası deneyimin önem kazanması ile öğrenci mobilitesi artacak. Değişim programlarının yanında, iki veya üç ortaklı/ülkeli programlar popülerleşecek. Yaşlanan ülkeler eğitim kurumlarına yeni talep yaratabilmek için gelişmekte olan ülkelerde uydu kampüsler kurmaya ve yabancı öğrenci ithaline daha fazla önem vermeye başladı. Şu anda net öğrenci ihracatçısı durumda olan Çin ve Hindistan (hatta Türkiye) gibi gelişmekte olan ülkelerde hızla çok sayıda yeni üniversite açılıyor. Uzun vadede bu ülkeler de uluslararası öğrencilere yönelecek. Bu değişimlerin sonucu olarak tüm dünyada eğitim uluslararasılaşacak ve gitgide azalan talep üzerindeki rekabet hızlanacak.

Girişimci yetiştirme ihtiyacı

Dünya çapında işsizlik kritik boyutlarda. *The Coming Jobs War* kitabına göre, dünyada 3 milyar kişi çalışmak istiyor fakat sadece 1,2 milyar iş var. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin nüfus yapısı her yıl yüzbinlerce yeni istihdam yaratılmasını gerektiriyor. Bu rakam Türkiye için 750 bin.

İstihdam sorununu çözebilmenin en belirgin yolu, yeni şirketlerin kurulması. Cari açığı kapatmanın yolu ise katma değeri yüksek üretim ve ihracat. Bunun yolu ise tekno-girişimler, tekno-girişimlerin doğal kaynağı da üniversiteler. Dolayısıyla tüm dünyada üniversitelerin üzerinde profesyonel ve araştırmacılar yanında girişimciler de yetiştirmeleri yönünde ciddi bir baskı oluşacak. Üniversiteler daha fazla girişimci yetiştirebilmek için yeni programlar, merkezler ve sistemler oluşturacak.

Diplomalar değil, rozetler önem kazanacak

Kurumlar gelecekte gözleri kapalı “üniversite mezunu” aramak yerine yetkinlik ve beceri bazlı işe alım yapacaklar. Örneğin bir iPhone uygulama geliştiricisi arıyorsanız, bilgisayar mühendisi ilanına çıkmamız anlamsız - hele bilgisayar mühendisleri uygulama geliştirmeyi bilmiyorsa. Bunun farkına varan özel sektör, her alanda dersler açarak öğrencilere diploma yerine “rozet” (sertifika) vermeye başladı. İşe alımlarda artık diploma yerine rozet listesi görmeyi bekliyorum. Rozet/sertifika veren kurumların sayısının artacağını ve eğitimin küçük paketlere bölüneceğini düşünüyorum. Üniversiteler bu değişimi göz ardı ederlerse, en azından bazı alanlarda çağın dışına düşerler.

Eğitimde bugüne dek süregelen düzenin de yavaş yavaş değişmesi muhtemel. Mesela tipik bir üniversite programı aynı üniversitede alınan 240 krediden oluşur. Gelecekte programların parçalanıp daha taşınabilir olabilir. Örneğin bir öğrenci, ilk yılı A üniversitesinde okuyup, B üniversitesine tüm derslerini saydırarak yatay geçiş yapabilir. Daha sonra da bir yılını Avrupa’daki, diğer yılını Çin’deki, son seneyi de Kanada’da okuyup yüksek lisansını Kanada’da yapabilir. Bir öğrenci toplam 5 üniversitenin 3 kıtadaki 7 farklı kampüsünde eğitim alabilir. Yani programlar bölünebilir, taşınabilir olacak. Gelecekte bu tür çok okullu programların popüleritesi artacakve tüm eğitimini tek üniversiteden alan mezun sayısı azalacaktır.

Diğer yandan şu anda çok katı bir akademik takvim uyguluyoruz. Akademik yıl Eylül’de başlar, her dönem 14 hafta, her program 8 dönem sürer. Neden? Programların parçalanması ve bireyselleşmesi ile birlikte bu katı yapının da yıkılabilir. Örneğin, şu anda Western Governors Üniversitesi’nde istediğiniz dersi istediğiniz zaman alıp, sınavına istediğiniz zaman girebiliyorsunuz. Hızlı öğrenen ve tüm enerjisini eğitime ayıran birisinin 14 haftalık dersi 10 veya 7 haftada bitirmesi, 4 yıllık programı ise 3 veya 2,5 yılda bitirmesi mümkün. En önemlisi, herkesin kendi takvimini belirleyebilmesi. Yetkinlik kanıtlamaya dayalı eğitim hızlı bir şekilde yaygınlaşabilir.

Yapay zeka ile eğitim

Geçmişte en iyi öğretmenin bir insan olduğunu varsaydık çünkü ciddi bir alternatif yoktu. Halbuki bazı derslerde yapay zeka çok daha etkili bir öğretmen olabiliyor. Carnegie Mellon Üniversitesi’ndeki “Open Learning Initiative” güzel bir örnek. Buradaki eğitimciler, her konuyu en iyi nasıl öğretebileceklerine kafa yoruyor ve farklı teknolojileri harmanlayarak

mükemmel öğrenme deneyimleri kurguluyorlar. Şu anda 25 farklı ders geliştirilmiş durumda. Dersleri almış öğrencilerin öğrenme stilleri ve deneyimleri bir veri tabanına giriliyor ve dersi yeni alan her yeni öğrenci bu veri tabanı sayesinde kendine en uygun öğrenme yollarından ilerleyebiliyor: yani ders öğrenciye göre kişiselleştiriliyor. Bu, bir sınıfta 60 kişinin aynı öğretmeni dinlemesinden çok daha etkin bir öğrenme sistemi. Özellikle teknik konularda, eğitimin gitgide daha fazla yapay zeka üzerinden yapılmasını bekliyorum.

Özetle önümüzdeki 20 yılda yükseköğretim bu güne kadarki en hızlı değişim döneminden geçecek. Tüm sektörlerde gördüğümüz altüst olma (disruption), yüksek öğretimde de olacak. Ya altüst edileceğiz ya da altüst edenlerden olacağız ve yeni yükseköğretim sistemini tanımlayacağız. Ben tercihim yaptım.